

Translation for Communication Arts

การแปลสำหรับนิเทศศาสตร์

ชลาริป ชาญชัยฤกษ์

Translation for Communication Arts
การแปลสำหรับนิเทศศาสตร์

ชลาริป ชาญชัยฤกษ์

2565

280.-

ชลาริป ชาญชัยฤกษ์

การแปลสำหรับนิเทศศาสตร์ / ชลาริป ชาญชัยฤกษ์

1. การแปลและการตีความ. 2. ภาษาอังกฤษ – การแปล. 3. ภาษาอังกฤษ – การแปลเป็นภาษาไทย.

495.9180221

ISBN (e-book) 978-974-03-4158-1

สพจ. 2585

assคุณค่าวิชาการ สู่สังคม
Knowledge to All
www.cupress.chula.ac.th

สิทธิในการผลิตและพิมพ์หนังสือเล่มนี้เป็นของสำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยแต่ผู้เดียว
การผลิตและการลอกเลียนหนังสือเล่มนี้ไม่ว่ารูปแบบใดทั้งสิ้น
ต้องได้รับอนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษรจากสำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จัดทำโดย สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ครั้งที่ 1 พ.ศ. 2565

www.cupress.chula.ac.th [CUB6511-006E]

โทร. 0-2218-3562-3

บรรณาธิการอำนวยการ : นางอรทัย นันทนาคิตย ศาสตราจารย์ ดร.อรรฎ หาญสืบสาย

กองบรรณาธิการฝ่ายวิชาการ : ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.ปิยนาค บุญาค รองศาสตราจารย์ ดร.พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์

รองศาสตราจารย์ นายแพทย์ชีษณุ พันธุ์เจริญ รองศาสตราจารย์ ดร.วิมลวรรณ พิมพ์พันธุ์

ผู้ประสานงาน : วาสนา ข้าเซ็น

พิสูจน์อักษร : ทศนีย์ ผิวขำ

ออกแบบปกและรูปเล่ม : ธิญญารัตน์ นักพิณพาทย์

ภาพประกอบ : สหรัฎ กรมกุล

สั่งซื้อได้ที่ : ศูนย์หนังสือแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ถนนพญาไท เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330

<http://www.chulabook.com>

โทร. 08-6323-3703-4

customer@cubook.chula.ac.th, info@cubook.chula.ac.th

Apps: CU-eBook Store

คำนำ

หนังสือวิชาการเรื่องการแปลสำหรับนิเทศศาสตร์ (Translation for Communication Arts) เล่มนี้ เขียนขึ้นจากประสบการณ์การสอนรายวิชา การแปลสำหรับคณะนิเทศศาสตร์ 1 (AE Translation for Communication Arts I) ซึ่งเป็นรายวิชาบังคับในหลักสูตรเก่าสำหรับนิสิตคณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และในฐานะนักแปลงานด้านโฆษณา ประชาสัมพันธ์ หนังสือพิมพ์และอื่นๆ โดยครอบคลุมเนื้อหาการแปลภาษาอังกฤษเป็นไทยที่เกี่ยวข้องกับงานด้านนิเทศศาสตร์ อาทิ การแปลข่าว บทความ โฆษณา ตลอดจนสอดแทรกเกร็ดความรู้ภาษาอังกฤษด้านไวยากรณ์ คำศัพท์ สำนวน ฯลฯ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้บทแปลเกือบทั้งหมดในหนังสือเล่มนี้ ยกเว้นที่ระบุไว้เป็นอื่น เป็นผลงานแปลของผู้เขียนที่เน้นสำนวนการแปลที่เหมาะสมกับการแปลงานด้านนิเทศศาสตร์โดยเฉพาะ

ผู้เขียนขอขอบคุณโครงการตำราและหนังสือวิชาการของสถาบันภาษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ให้ความอนุเคราะห์สนับสนุนให้หนังสือเล่มนี้ได้ผ่านการตรวจสอบแนะนำจากผู้ทรงคุณวุฒิ (peer review) ทั้งภายในและภายนอก และดำเนินการเผยแพร่ในรูปแบบหนังสือและรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ที่จะช่วยให้สามารถเข้าถึงผู้สนใจได้อย่างกว้างขวาง

ท้ายนี้ ผู้เขียนหวังเป็นอย่างยิ่งว่าหนังสือเล่มนี้จะเป็นประโยชน์แก่วงวิชาการแปลด้านนิเทศศาสตร์ และผู้สนใจการแปลทั่วไปได้ตามสมควร

ชลาริป ชาญชัยฤกษ์
มิถุนายน 2565

สารบัญ

บทนำ	6
------	---

บทที่ 1

การแปลคืออะไร	8
คำจำกัดความของการแปล	8
ลักษณะของการแปลที่ดี	8
แบบของการแปล	9
กระบวนการแปล	10
คุณสมบัติของผู้แปลที่ดี	11

บทที่ 2

ปัญหาในการแปลอังกฤษเป็นไทย	16
ปัญหาเกี่ยวกับคำศัพท์	16
ปัญหาเกี่ยวกับไวยากรณ์และโครงสร้างประโยค	25
ปัญหาผู้แปลขาดความรู้ทั่วไปหรือภูมิหลังเกี่ยวกับเรื่องที่แปล	26
ปัญหาเกี่ยวกับวัฒนธรรม	27

บทที่ 3

ปัญหาด้านไวยากรณ์และโครงสร้างของภาษาอังกฤษ	38
ปัญหาเกี่ยวกับคำนามและคำนำหน้านาม (noun and determiner)	38
ปัญหาเกี่ยวกับคำสรรพนาม (pronoun)	41
ปัญหาเกี่ยวกับเครื่องหมายวรรคตอน (punctuation)	44
ปัญหาเกี่ยวกับกริยาช่วย (modal)	49
ปัญหาเกี่ยวกับเรื่องกาล (tense)	51
ปัญหาเกี่ยวกับกรรมวาจก (passive voice)	56
ปัญหาเกี่ยวกับคำขยาย (modifier)	60
ปัญหาเกี่ยวกับไวยากรณ์อื่นๆ (other essential grammar points)	65

บทที่ 4

บทความและสารคดีทางโทรทัศน์	72
บทความ	72
ปัญหาในการแปลบทความ	73
ข้อเสนอแนะในการแปลบทความ	74
สารคดีทางโทรทัศน์	75
การแปลสารคดีทางโทรทัศน์	75
ข้อเสนอแนะในการแปลสารคดีโทรทัศน์	76

บทที่ 5

การแปลข่าว	82
การแปลพาดหัวข่าว (Headline)	82
การแปลบรรณานุกรมของข่าว (Lead)	88
ลักษณะภาษาทั่วไปของข่าว	92

บทที่ 6

การแปลโฆษณา	98
ข้อเสนอแนะในการแปลโฆษณา	99
ภาคผนวก	102
บรรณานุกรม	132
ดัชนี	136

บทนำ

ความสำคัญของการแปล

ในยุคที่วิทยาการความรู้ในสาขาต่างๆทั่วโลกมีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การแปลได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดข้อมูลข่าวสาร องค์ความรู้ เทคโนโลยี และนวัตกรรมระหว่างประเทศต่างๆ ในฐานะเครื่องมือที่ใช้สื่อความหมายข้ามพรมแดนทางภาษาและวัฒนธรรม ช่วยให้เกิดการต่อยอดพัฒนาองค์ความรู้และเสริมสร้างความร่วมมือในด้านต่างๆ ทั้งเศรษฐกิจ การค้า การศึกษา สังคม การเมือง วัฒนธรรม ฯลฯ นอกจากนี้ การแปลยังช่วยให้คนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่จำเป็น ช่วยสร้างความเข้าใจระหว่างชนต่างภาษาและวัฒนธรรม (ศรีสุรางค์ พูลทรัพย์, 2551)

ในประเทศไทยมีการจัดการเรียนการสอนวิชาการแปลในสถาบันการศึกษาหลายแห่ง ทั้งการแปลอังกฤษเป็นไทย และไทยเป็นอังกฤษ โดยมักเน้นที่การสอนไวยากรณ์ โครงสร้างภาษา คำศัพท์ ฯลฯ ควบคู่กับเทคนิคและวิธีการแปลงานรูปแบบต่างๆ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสอน “ภาษา” เช่นเดียวกับวิชาที่สอนทักษะการอ่าน การเขียน การพูด และการฟัง และยังเป็นการผลิตนักแปลออกสู่ตลาดแรงงานต่อไป

สำหรับวิชาการแปลซึ่งเป็นรายวิชาบังคับในหลักสูตรเดิมสำหรับนิสิตชั้นปีที่ 3 คณะนิเทศศาสตร์นั้น จะเน้นการแปลงานที่เกี่ยวข้องกับสายงานทางนิเทศศาสตร์ได้แก่ ข่าว บทความ สารคดีโทรทัศน์ โฆษณา เพื่อให้ผู้เรียนนำไปใช้ประโยชน์ในงานวิชาชีพของตนในอนาคต นอกจากนี้ยังมุ่งสอดแทรกบทแปลที่มีเนื้อหาส่งเสริมความรู้ จริยธรรมความเป็นไทย การคิดวิเคราะห์และความคิดสร้างสรรค์ เพื่อให้สอดคล้องกับคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในด้านต่างๆ อาทิ มีความรู้ มีคุณธรรม คิดเป็น (สามารถคิดอย่างมีวิจารณญาณและความคิดสร้างสรรค์) ทำเป็น (มีทักษะทางวิชาชีพและการสื่อสาร) เป็นต้น

การแปลจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในหลากหลายมิติและยังเป็นกลไกหนึ่งที่จะช่วยส่งเสริมการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนสืบไป

การแปลคืออะไร

คำจำกัดความของการแปล

พจนานุกรมแปลไทย-ไทยของราชบัณฑิตยสถานให้ความหมายของคำว่า แปล ว่าเป็นคำกริยา หมายถึง ถ่ายความหมายจากภาษาหนึ่งมาเป็นอีกภาษาหนึ่งหรือทำให้เข้าใจความหมาย

ในเชิงทฤษฎี ยูจีน แอลเบิร์ต ไนด้า (Eugene Albert Nida) ผู้เชี่ยวชาญด้านทฤษฎีการแปลชาวอเมริกันนิยามว่า Translating consists in reproducing in the receptor language the closest natural equivalent of the source-language message, first in terms of meaning and secondly in terms of style. (1969, as cited in Liu, 2017) การแปลคือการถ่ายทอดออกมาเป็นภาษาฉบับแปลที่เป็นธรรมชาติและใกล้เคียงกับข้อความในภาษาต้นฉบับมากที่สุด โดยให้ความสำคัญกับความหมายเป็นลำดับแรกและท่วงทำนองลีลาเป็นอันดับรองลงมา

ในขณะที่ ปีเตอร์ นิวมาร์ค (Peter Newmark) ผู้เชี่ยวชาญด้านการแปลของอังกฤษมองว่า Translation is a craft consisting in the attempt to replace a written message or statement in one language by the same message or statement in another language. (1981, as cited in Liu, 2017) การแปลคือ ศิลปะในการพยายามแทนที่สารหรือข้อความในภาษาหนึ่งด้วยสารหรือข้อความเดียวกันในอีกภาษาหนึ่ง

จากคำจำกัดความข้างต้นอาจกล่าวได้ว่าการแปล คือการถ่ายทอดความหมายจากภาษาหนึ่งไปเป็นอีกภาษาหนึ่ง ทำให้การแปลเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ ที่ต้องอาศัยทักษะความรู้ด้านภาษา ความคิดสร้างสรรค์ จินตนาการและพรสวรรค์ เพื่อให้สามารถผลิตงานแปลที่ดีมีคุณภาพตรงตามเป้าหมายของการแปลได้

ลักษณะของการแปลที่ดี

มีคำเปรียบเปรยว่าการแปลที่ดีเปรียบเสมือนหญิงสาวที่สวยงามและซื่อ คือต้องถูกต้องและสละสลวยซึ่งอาจเป็นสิ่งที่ทำได้ยากดังวาทะของ เยฟเกนี เยฟตูเชนโก (Yevgeny Yevtushenko) ผู้เป็นทั้งกวี นักเขียนนวนิยายและบทละคร นักแสดง ผู้กำกับ ฯลฯ ชาวรัสเซียที่ว่า “Translation is like a woman. If it is beautiful, it is not faithful. If it is faithful, it is most certainly not beautiful.” (Nordquist, 2020) มีความหมายว่า การแปลนั้นเปรียบเสมือนกับหญิงสาว หากงานแปลนั้นสละสลวยก็ไม่ใช่ตรงต่อต้นฉบับ แต่หากงานแปลนั้นซื่อตรงต่อต้นฉบับ ก็เป็นไปได้มากที่จะขาดความสละสลวย ดังนั้นบ่อยครั้งที่ผู้แปลอาจต้องตัดสินใจว่าจะให้ความสำคัญแก่ความถูกต้องหรือสละสลวยมากกว่าโดยพิจารณาจากวัตถุประสงค์ของการแปลเป็นหลัก ตัวอย่างเช่น

Perfection redefined

วลีนี้มาจากแคตตาล็อกของรถยนต์หรูรุ่นหนึ่ง หากแปลตรงตัวจะมีความหมายว่า “ความสมบูรณ์แบบที่ได้รับการนิยามใหม่” แต่เมื่อพิจารณาถึงวัตถุประสงค์ของงานแปลชิ้นนี้เป็นเอกสารการขายที่ต้องสร้างภาพลักษณ์ที่ดีแก่สินค้า ความสละสลวยของภาษาอาจมีความสำคัญยิ่งกว่า ดังนั้นวลีนี้จึงใช้การแปลแบบเอาความและเรียบเรียงประโยคใหม่ได้เป็น “นิยามใหม่ของสมรรถภาพแห่งยนตรกรรม” โดยมีการเพิ่มคำและปรับเปลี่ยนโครงสร้างข้อความใหม่เพื่อให้บทแปลมีความสละสลวยและดึงดูดความสนใจได้ดียิ่งขึ้น แต่ยังคงความหมายหลักของต้นฉบับไว้

แม้ลักษณะของการแปลที่ดีอาจแตกต่างกันไปบ้างตามเป้าหมายของการแปล แต่นักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญหลายท่านมีความเห็นสอดคล้องกันว่า การแปลที่ดีต้องรักษาความหมายให้ใกล้เคียงกับต้นฉบับเดิมให้มากที่สุด ให้อ่านเข้าใจชัดเจน และใช้ภาษาเป็นธรรมชาติมากที่สุด (ชลดา เรื่องรักษ์ลิขิต, 2547 อ้างถึงในสำนักงานราชบัณฑิตสภา, 2547) นอกจากนั้นงานแปลที่ดี คืองานที่ให้อรรถรสแก่ผู้อ่านได้เท่าเทียมการอ่านต้นฉบับ ใช้ภาษาไทยได้อย่างชาญฉลาด สามารถถ่ายทอดสารและอารมณ์ของต้นฉบับได้อย่างครบถ้วน (งามพรรณ เวชชาชีวะ, 2547 อ้างถึงในสำนักงานราชบัณฑิตสภา,

2547) ขณะที่มาร์ค โพลิชซอตติ (Mark polizzotti) มองว่าการแปลที่ดีไม่ใช่การถอดแบบงานต้นฉบับ แต่เป็นการตีความ และการนำเสนอในอีกรูปแบบหนึ่ง เช่น การนำเสนองานเขียน (script) หรือสัณนิเทศ (score) ในรูปแบบของบทละคร หรือโซนาตา เป็นต้น (Polizzotti, 2018, as cited in Warner, 2018)

แบบของการแปล

โดยทั่วไปการแปลจะแบ่งออกเป็น 2 แบบใหญ่ๆ คือ การแปลแบบตรงตัว (word for word translation) ที่พยายามคงความหมายและท่วงทำนองการเขียนของภาษาต้นฉบับอย่างเคร่งครัด และการแปลแบบเอาความ (sense for sense translation) ที่เน้นภาษาฉบับแปลที่มีความลื่นไหล สละสลวยจนไม่รู้สีกว่ากำลังอ่านงานแปลอยู่ แม้ว่านักทฤษฎีด้านการแปลบางท่านอาจแบ่งประเภทหรือบัญญัติคำเรียกที่แตกต่างกันออกไป แต่แนวคิดโดยรวมนั้นใกล้เคียงกัน (Barbe, 1996)

การแปลแบบตรงตัวหรือแปลตามพยัญชนะ (Literal translation) เป็นการแปลตามรูปแบบของโครงสร้างภาษาเดิม โดยมุ่งความถูกต้องของเนื้อความตลอดจนรูปแบบและท่วงทำนองของภาษาต้นฉบับ บางครั้งอาจทำให้บทแปลขาดความลื่นไหลและเข้าใจยาก การแปลแบบตรงตัวเหมาะสำหรับเอกสาร สนธิสัญญา ตราสาร กฎหมาย เอกสารทางวิชาการ ฯลฯ ตัวอย่างเช่น

As evidence the Company has caused this Policy to be signed by duly authorized persons and the Company's stamp to be affixed at its Office.

เพื่อเป็นหลักฐาน บริษัทฯ โดยบุคคลผู้มีอำนาจได้ลงลายมือชื่อและประทับตราของบริษัทไว้เป็นหลักฐาน ณ สำนักงานของบริษัท

(จากข้อความในเอกสารกรรมกรรมประกันภัย)

การแปลแบบเอาความหรือแปลโดยอรรถ (Free translation) เป็นการแปลที่มุ่งรักษาใจความหลักเป็นสำคัญ แต่อาจมีการตัดทอนหรือต่อเติมข้อความเพื่อความเข้าใจและความสละสลวย ช่วยให้อ่านง่าย ไม่คลุมเครือ และเป็นธรรมชาติ เช่นเดียวกับภาษาต้นฉบับ เช่น

The new 911 Carrera Cabriolet: a breath of fresh air

911 คาร์เรรา คาบริโอเลท์ใหม่ สัมผัสอากาศบริสุทธิ์ได้ผ่านฟ้าสีคราม

แม้ว่าการแปลทั้งสองแบบจะมีความแตกต่างกันในเชิงเป้าหมายของการแปล แต่ในทางปฏิบัติแล้ว การแปลที่ดีควรมุ่งสร้างสมดุลที่เหมาะสมระหว่างความซื่อสัตย์ต่อต้นฉบับและความชัดเจนในการสื่อความหมาย ผู้แปลจึงควรพิจารณาถึงความเหมาะสมและเป้าหมายของงานแปลนั้น โดยยึดถือตามหลักการแปลของพระเจ้าอัลเฟรด กษัตริย์ของอังกฤษที่ว่า “sometimes word for word, and sometimes sense for sense” (Marlowe, n.d.) คือบางครั้งแปลตรงตัว บางครั้งแปลโดยดูความหมายหรือแนวคิดที่ว่า “การจะเลือกวิธีแปลแบบใดมาใช้ ย่อมขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง เช่น ลักษณะของข้อความต้นฉบับ วัตถุประสงค์ในการแปล ภูมิหลังด้านวัฒนธรรมของผู้อ่านฉบับแปล และความถนัดของตัวผู้แปลเอง” (สมศีล ฉานวงศ์, 2553, อ้างถึงในชนันกร เพชรวัฒนา, 2559)

ตัวอย่างเปรียบเทียบการแปลแบบตรงตัวและแบบเอาความ

ต้นฉบับ	Neither the revamped tax laws nor the lower interest rates will help boost the country's economy.
แปลแบบตรงตัว	ไม่ทั้งกฎหมายภาษีที่แก้ไขปรับปรุงใหม่และอัตราดอกเบี้ยที่ต่ำลงจะช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจของประเทศให้ดีขึ้น

แปลแบบเอาความ ทั้งกฎหมายภาษาที่แก้ไขปรับปรุงใหม่และอัตราดอกเบี้ยที่ต่ำลงต่างจะไม่ช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจของประเทศให้ดีขึ้น

บทแปลข้างต้นหากแปลตรงตัวอาจเข้าใจยากและฟังขัดหู ดังนั้นแทนที่จะแปล neither...nor ว่า “ไม่ทั้ง ก. และ ข.” อาจเปลี่ยนเป็น “ทั้ง ก. และ ข. ต่างไม่” ซึ่งเป็นการแปลแบบเอาความดังตัวอย่างข้างต้น ในทำนองเดียวกัน ประโยค Neither the Oscars nor the Screen Actors Guild nominated Jim Carrey for their annual awards. อาจแปลว่า ทั้ง ออสการ์และสมาคมนักแสดงภาพยนตร์และโทรทัศน์ต่างไม่เคยเสนอชื่อจิม แครีย์เข้าชิงรางวัลประจำปีของทั้งสองสถาบัน

ต้นฉบับ “Even if Doody had been caught red-handed, there would still be forgiveness and compassion. I strongly believe in no capital punishment. We uphold life, abhor violence,” said Venerable monk Mettananda Bhikkhu, abbot of a Buddhist temple in Los Angeles.

แปลแบบตรงตัว พระเมตตานันท์ภิกขุ เจ้าอาวาสวัดพุทธแห่งหนึ่งในนครลอสแอนเจลิส กล่าวว่า “แม้ดูดีจะถูกจับได้ขณะกระทำความผิด แต่ยังคงควรมีการให้อภัยและความเห็นอกเห็นใจ ข้าพเจ้าเชื่ออย่างยิ่งว่าไม่ควร มีโทษประหาร พวกเราค้ำจุนชีวิต และเกลียดชังความรุนแรง”

แปลแบบเอาความ พระเมตตานันท์ภิกขุ เจ้าอาวาสวัดไทยแห่งหนึ่งในนครลอสแอนเจลิสกล่าวว่า “แม้ดูดีจะถูกจับได้ คหาหนึ่งคาเขา แต่เรายังควรให้อภัยและมีเมตตาต่อเขา อาตมาเชื่ออย่างยิ่งว่าเราไม่ควรมีการลงโทษ ประหาร พวกเราชาวพุทธไม่ฆ่าสัตว์ตัดชีวิตและรังเกียจความรุนแรง”

เนื่องจากต้นฉบับนี้อยู่ในบริบทของพุทธศาสนา การแปลแบบเอาความจึงมีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างประโยค คำ และสำนวนตลอดจนเพิ่มเติมคำเข้าไปในบทแปลโดยคำนึงถึงประเด็นเรื่องวัฒนธรรมและความเชื่อทางศาสนาของคนไทย เพื่อให้บทแปลมีความเป็นธรรมชาติมากขึ้น เช่น ใช้คำว่า อาตมาแทนคำว่า I แปลสำนวน caught red-handed โดยเทียบเคียงกับสำนวนไทยที่รู้จักกันดีว่า จับได้คาหนึ่งคาเขา แปล compassion ว่าความเมตตา และแปลประโยค We uphold life ว่า พวกเราชาวพุทธไม่ฆ่าสัตว์ตัดชีวิต

กระบวนการแปล

ในทางทฤษฎี ผู้ที่ยึดแนวทางรูปแบบเชิงตีความ (the interpretative model) ตามทฤษฎีการแปลแบบยึดความหมายของ มาริอานน์ เลเดอร์ (Marianne Lederer) และ ดานิกา เซเลสโควิช (Danica Seleskovitch) (2016, as cited in Stiegelbauer et al., 2016) มองว่า กระบวนการแปลมี 3 ขั้นตอนคือ การทำความเข้าใจเนื้อหาที่แปล (understanding) การแยกความหมายจากภาษาในต้นฉบับ (deverbalization) และการถ่ายทอดความหมายที่วิเคราะห์ออกมาเป็นฉบับแปลอย่างถูกต้อง (re-expression of the meaning)

ส่วนในทางปฏิบัติ เราอาจแบ่งกระบวนการแปลอย่างละเอียดเป็น 5 ขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การอ่านบทแปลคร่าวๆ เพื่อให้ทราบถึงขอบเขตของเนื้อหาที่จะแปล ตลอดจนคำศัพท์เฉพาะที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหานั้นๆ

ขั้นตอนที่ 2 ลงมือแปลรอบแรกโดยอาจอ่านบทแปลทีละย่อหน้าอย่างละเอียดเพื่อให้เข้าใจความหมายโดยรวมของย่อหน้านั้นๆ ไม่ควรอ่านและแปลทีละประโยคเพราะอาจขาดความเชื่อมโยงของความหมายทำให้เกิดความผิดพลาดในการตีความได้

ขั้นตอนที่ 3 หลังจากทีแปลรอบแรกเสร็จแล้ว ขั้นตอนต่อไปคือการตรวจสอบความถูกต้องโดยเทียบกับต้นฉบับเพื่อให้มั่นใจว่าบทแปลที่ได้มีเนื้อหาครบถ้วนและมีการตีความหมายที่ถูกต้อง

ขั้นตอนที่ 4 ผลจากบทแปลเพื่อไม่ให้ยึดติดกับโครงสร้างภาษาในต้นฉบับ โดยอาจพักทิ้งไว้ 4-5 ชั่วโมงหรือข้ามคืน

ขั้นตอนที่ 5 อ่านฉบับแปลอีกรอบโดยไม่ต้องย้อนดูต้นฉบับ โดยอาจแก้ไขปรับปรุงคำ สำนวนหรือโครงสร้างประโยคที่อาจคลุมเครือ สับสนเข้าใจยาก เพื่อให้บทแปลมีความลื่นไหลเป็นธรรมชาติและสามารถสื่อความหมายได้ตรงตามต้นฉบับได้มากที่สุด

คุณสมบัติของผู้แปลที่ดี

ในหนังสือศิลปะแห่งการแปล สุลักษณ์ ศิวรักษ์ (2534) กล่าวว่า “ก็การแปลหนังสือนั้น ผู้แปลย่อมต้องรู้ทั้งสองภาษา จะแปลเป็นภาษาไหนต้องรู้ภาษานั้นดีเป็นพิเศษ” นอกจากนั้น ผู้แปลยังควรมีความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมของภาษาที่ใช้ในต้นฉบับและในฉบับแปลด้วย หรืออีกนัยหนึ่งคือผู้แปลที่ดีไม่เพียงแต่เป็นผู้รู้สองภาษาเท่านั้น แต่ยังต้องเป็นผู้รู้สองวัฒนธรรม (bicultural) ด้วย คุณสมบัติของผู้แปลที่ดีอาจสรุปได้ดังนี้

1. มีความรู้ด้านภาษาที่ดี

1.1 ความรู้ด้านไวยากรณ์เรื่อง tense, pronoun, modifier, punctuation, part of speech และอื่นๆ ตัวอย่างเช่น

- a. A woman without her man is nothing.
- b. A woman! Without her, man is nothing.

ประโยค a และ b ข้างต้นแตกต่างกันเพียงเครื่องหมายวรรคตอน แต่หากถามว่าประโยคใดที่สุภาพสตรีน่าจะเป็นผู้เขียน คำตอบคงเป็นข้อ b ที่มีความหมายว่า หากปราศจากซึ่งสตรีแล้วไซ้ ชายก็ไร้ค่า ขณะที่ข้อ a มีความหมายว่า สตรีที่ปราศจากชายของเธอนั้นไซ้ก็ไร้ค่า

- There isn't enough space between 'Pig' and 'and' and 'and' and 'Whistle'.
มีช่องไฟไม่พอระหว่างคำว่า 'Pig' กับคำว่า 'and' และคำว่า 'and' กับคำว่า 'Whistle'

Pig and Whistle Souvenir Shop

- News that British Prime Minister Tony Blair and his wife Cherie are expecting a baby *has given* a boost to the premier's popularity and that of his government.

มีผู้แปลว่า มีข่าวว่าโทนี แบลร์ นายกรัฐมนตรีของอังกฤษและนางเชอริ ภรรยาคาดหวังว่าทารกจะทำให้ความนิยมในตัวนายกรัฐมนตรีและรัฐบาลของเขาดีขึ้น

ในประโยคนี้ประธานที่แท้จริงของประโยคคือ News ขณะที่ that-clause ทำหน้าที่เป็นคุณศัพท์ขยายประธาน ส่วนคำกริยาแท้ของประโยคคือ has given ดังนั้นประโยคนี้จึงอาจแปลว่า

ข่าวที่ว่านายโทนี แบลร์ นายกรัฐมนตรีของอังกฤษและนางเชอริผู้เป็นภริยากำลังจะมีบุตร ช่วยเพิ่มความนิยมให้แก่ตัวนายกรัฐมนตรีและรัฐบาลของเขา

- Andy found *a* car that he liked. *The* car cost 1.8 million baht. However, he did not have *the* money.

มีผู้แปลว่า แอนดีพบรถยนต์คันหนึ่งที่เขาชอบ ราคา 1.8 ล้าน แต่เขาไม่มีเงิน

ควรแปลว่า แอนดีพบรถยนต์คันหนึ่งที่เขาชอบ รถคันดังกล่าวราคา 1.8 ล้าน แต่เขามีเงินไม่ถึง

1.2 ความรู้ด้านคำศัพท์โดยเฉพาะคำศัพท์ที่มีหลายความหมาย และคำศัพท์เทคนิคหรือคำศัพท์เฉพาะต่างๆ เช่น

- He gave me some *sound* advice. I'll certainly *follow* it.

คำว่า sound เป็นได้ทั้งคำนามมีความหมายว่า เสียง เป็นคำกริยาที่มีความหมายว่า ทำให้เกิดเสียง ดูเหมือนว่าและเป็นคำคุณศัพท์ มีความหมายว่า ที่ถูกต้อง ส่วนคำว่า follow เป็นคำกริยาที่มีความหมายว่า ติดตาม ตามอย่าง ทำความเข้าใจ (คำอธิบาย) ฯลฯ ประโยคนี้อาจแปลได้ว่า

เขาให้คำแนะนำดีๆ แก่ฉันหลายอย่าง ฉันจะทำตามแน่นอน

- Poipet's nine casinos are situated on *no-man's land* between the Thai and the Cambodian passport control counters.

บ่อนกาสิโน 9 แห่งของเมืองปอยเปตตั้งอยู่ในพื้นที่ทับซ้อนระหว่างด่านตรวจตราหนังสือเดินทางของ ไทยและกัมพูชา

คำว่า *no-man's land* ในบริบทเรื่องเขตแดนระหว่างประเทศมีความหมายว่าดินแดนระหว่างสองประเทศหรือ กองทัพสองฝ่ายที่ยังไม่ถูกควบคุมโดยผู้หนึ่งผู้ใด (The Britannica Dictionary) หรือที่เรียกว่าพื้นที่ทับซ้อนจึงไม่อาจแปล ตรงตัวว่า “ดินแดนที่ไม่มีผู้คน”

1.3 ความรู้ด้านสำนวน สแลง ความหมายโดยนัยของคำ ฯลฯ ซึ่งต้องอาศัยความรู้ความเข้าใจในวัฒนธรรม ของทั้งภาษาต้นทางและภาษาฉบับแปลจึงจะสามารถแปลได้อย่างถูกต้องและเป็นธรรมชาติมากที่สุด

- Donald Trump may have *met his Waterloo*, but Trumpism will live on.

meet one's Waterloo เป็นสำนวนที่มีความหมายว่าประสบความพ่ายแพ้อย่างย่อยยับโดยมีที่มาจากสงคราม ที่เมืองวอเตอร์ลูประเทศเบลเยียมเมื่อวันที่ 18 มิถุนายน ค.ศ. 1815 ซึ่งเป็นสงครามครั้งสุดท้ายที่จักรพรรดินโปเลียน ปราชัยแก่กองทัพของฝ่ายตรงข้ามหลังจากที่ทรงชนะศึกสงครามมานับไม่ถ้วน ประโยคข้างต้นจึงอาจแปลได้ว่า

โดนัลด์ ทรัมป์อาจประสบความพ่ายแพ้อย่างย่อยยับ แต่นโยบายและแนวความคิดทางการเมืองใน แบบฉบับของเขาจะยังคงอยู่

- Do you have any idea which *Netflixxer* I can take to earn an A to raise my GPA?

คำว่า *Netflixxer* ในที่นี้เป็นคำสแลงหมายถึง วิชาที่ง่ายเสียจนกระทั่งผู้เรียนสามารถนั่งดูรายการทางเน็ตฟลิกซ์ ในระหว่างที่ฟังอาจารย์บรรยายได้ ประโยคนี้จึงอาจแปลได้ว่า

นายพอสจะรู้มัยว่ามีวิชาไหนที่เรียนง่ายๆ แล้วได้ A บ้าง จะได้ช่วยเพิ่มเกรดเฉลี่ยให้สูงขึ้น

- Ann : That painting's rather valuable, isn't it?

Bill: *Valuable!* You're kidding! It's absolutely *priceless!*

ประโยคข้างต้นเป็นตัวอย่างการใช้คำที่มี shade of meaning ต่างกันคือ *valuable* (มีค่า) และ *priceless* (ที่ประเมินค่ามิได้) ประโยคนี้จึงอาจแปลได้ว่า

แอน: ภาพวาดนั้นดูจะมีค่าไม่น้อยเลยนะ

บิลล์: มีค่าหรือ! พูดเป็นเล่นไปได้ มันประเมินค่ามิได้เลยต่างหาก

นอกจากความรู้ในภาษาต้นฉบับซึ่งในที่นี้คือภาษาอังกฤษแล้ว ผู้แปลยังควรมีความรู้ภาษาไทยที่ลุ่มลึกเพื่อให้ สามารถถอดความหมาย เรียบเรียงและเลือกใช้คำที่ถูกต้องเหมาะสม สามารถสื่อความหมายในต้นฉบับได้อย่างครบถ้วน ได้อรรถรส ซึ่งผู้แปลสามารถพัฒนาทักษะภาษาของตนได้ด้วยการอ่านมากๆ โดยเฉพาะงานเขียนที่มีคุณค่าทางเนื้อหา และฉันทลักษณ์เพื่อจะได้มีโอกาสซึมซับสำนวน คำศัพท์หรือรูปแบบการเขียนที่ดีมาปรับใช้เป็นวัตถุดิบในการแปล ของตน เช่นคำว่า *thrifty* หมายถึง ที่ใช้จ่ายเงินอย่างระมัดระวัง ไม่ฟุ่มเฟือย น่าจะตรงกับคำว่า มัธยัสถ์ มากกว่าคำว่า ตระหนี่หรือขี้นะหนียวที่มีนัยเชิงลบหรือคำว่า *plump* ที่มีความหมายว่า จ้ำม่ำ เจ้าเนื้อ อ้วนท้วน อวบอ้วน ท้วม ฯลฯ นั้นควรระมัดระวังการเลือกใช้คำในภาษาไทยให้เหมาะสมกับบริบท เพราะคำอย่าง อวบหรืออ้วนนั้นมักใช้กับหญิงสาว มากกว่าเด็กๆ หรือผู้ใหญ่ที่มีอายุ ดังนั้นประโยค *Mary is a pretty little thing, small and plump with a mass of curly hair.* จึงอาจแปลว่า แมรีเป็นเด็กน้อยน่ารักตัวเล็ก ๆ จ้ำม่ำ ผมหยิกเต็มศีรษะ

2. มีความรู้เกี่ยวกับเรื่องที่แปล

นักแปลที่ดีควรมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่แปลในระดับที่ดีหรือดีมาก เพื่อไม่ให้เกิดความผิดพลาดเรื่องการใช้คำหรือการใช้คำศัพท์ หากไม่มั่นใจควรค้นคว้า ตรวจสอบข้อมูลหรือสอบถามผู้รู้หรือนักแปลที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง เพราะงานแปลในแต่ละสาขาย่อมมีศัพท์บัญญัติที่แตกต่างกันออกไปเช่น การเงิน เทคโนโลยี การแพทย์ การตลาด วิศวกรรม รัฐศาสตร์ นิติศาสตร์ ฯลฯ ตัวอย่างเช่นคำว่า substitution ในทางแพทยศาสตร์ หมายถึง การแทนที่หรือการทดแทน (กลไกทางจิต) แต่ในทางนิติศาสตร์จะมีความหมายว่า การเข้ารับมรดกแทนที่

ปัญหาประการหนึ่งที่ผู้แปลมักประสบในการแปลงานวิชาการภาษาต่างประเทศเป็นภาษาไทยคือการขาดแคลนศัพท์บัญญัติในภาษาไทยโดยเฉพาะสาขาที่มีความก้าวหน้าและการพัฒนาอย่างรวดเร็ว แต่ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา ราชบัณฑิตยสถานได้ผลิตพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานสำหรับสาขาวิชาต่างๆ ออกมามากมาย อาทิ ศัพท์ทันตแพทยศาสตร์ ศัพท์เทคโนโลยีทางภาพ ศัพท์ยานยนต์ ศัพท์เทคโนโลยีสารสนเทศ ศัพท์นิติศาสตร์ ศัพท์แพทยศาสตร์ ศัพท์ภาษาศาสตร์ ศัพท์วิชาการหนังสือพิมพ์ ฯลฯ ทั้งแบบรูปเล่มและแบบออนไลน์ อันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับการสืบค้นความหมายและการใช้ศัพท์บัญญัติซึ่งเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไป

3. มีความรู้ความเข้าใจในวัฒนธรรม

พระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2553 (2553) ให้คำจำกัดความว่า “วัฒนธรรม” หมายถึง วิถีการดำเนินชีวิต ความคิด ความเชื่อ ค่านิยม จารีตประเพณี พิธีการและภูมิปัญญา ซึ่งกลุ่มชนและสังคมได้ร่วมสร้างสรรค์ สังคม ปลูกฝัง สืบทอด เรียนรู้ ปรับปรุงและเปลี่ยนแปลง เพื่อให้เกิดความเจริญงอกงามทั้งด้านจิตใจและวัตถุ อย่างสันติสุขและยั่งยืน

ในความหมายทั่วไป วัฒนธรรมหมายถึงวิถีชีวิตของผู้คนในสังคมทั้งที่เป็นรูปธรรมจับต้องได้ และวัฒนธรรมที่เป็นนามธรรม เช่น ค่านิยม ปรัชญา ความเชื่อ ภาษา ศิลปะ ฯลฯ ภาษาและวัฒนธรรมจึงเป็นสิ่งที่มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดดังที่ Brown (2000) สรุปไว้ว่า ภาษาเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมและวัฒนธรรมก็เป็นส่วนหนึ่งของภาษา ทั้งสองสิ่งนี้สอดคล้องประสานกันอย่างกลมกลืน จนเราไม่อาจแยกทั้งสองสิ่งออกจากกันโดยไม่กระทบต่อความสำคัญของอีกสิ่งหนึ่งได้ การเรียนรู้วัฒนธรรมจึงเป็นสิ่งจำเป็นต่อการเรียนรู้ภาษาในทุกทักษะไม่ว่าจะเป็นการพูด การฟัง การอ่าน การเขียนและการแปล

ในส่วนของการแปลนั้น ปัญหาที่พบบ่อยประการหนึ่งคือการแปลสำนวนโวหาร หรือคำสแลงต่างๆ ทั้งนี้เพราะคำเหล่านี้เกิดจากวัฒนธรรม ค่านิยม ความเชื่อ ชีวิตความเป็นอยู่ ประวัติศาสตร์ ฯลฯ คำและสำนวนบางอย่างอาจเสื่อมความนิยมหรือถูกกลืนเลื่อนไปตามกาลเวลา แต่ก็จะมีการประดิษฐ์คำใหม่ๆ ออกมาใช้กันอย่างต่อเนื่อง การเรียนรู้และทำความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมของภาษานั้นๆ จึงเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการแปล เพราะจะช่วยให้เราเข้าใจถึงความหมายของสำนวนโวหาร คำสแลงตลอดจนภาษาิตและคำพังเพยในภาษาต้นฉบับได้อย่างถูกต้องและสามารถถ่ายทอดเป็นภาษาฉบับแปลที่ถูกต้องด้วยถ้อยภาษาที่ใช้กันทั่วไป สอดคล้องกับคำกล่าวที่ว่า ศิลปะแห่งการแปล คือการส่งผ่านความคิดข้ามพรมแดนทางวัฒนธรรมและภาษา ตัวอย่างเช่น

- In James' novella, two children and Dani, their *governess*, head to a country house.

คำว่า *governess* ในที่นี้หมายถึงครูพี่เลี้ยงหรือสตรีที่ทำหน้าที่สอนหนังสือและดูแลเด็กๆ โดยพักอาศัยอยู่กับครอบครัวนั้นเลย ซึ่งครอบครัวตะวันตกที่มีฐานะในสมัยก่อนนิยมว่าจ้างครูพี่เลี้ยงมาดูแลลูกๆ ที่บ้าน เช่น นางเอกในเรื่อง มนต์รักเพลงสวรรค์ (Sound of Music) รับบทเป็นครูพี่เลี้ยงของลูกๆ 7 คนของนายทหารเรือชื่อ จอร์จ ฟอน แทรปป์ ดังนั้นประโยคนี้จึงอาจแปลว่า

ในนวนิยายเรื่องสั้นของเจมส์ เด็กสองคนและคานี ครูพี่เลี้ยงของทั้งคู่พาหนีไปยังกระท่อมนอกเมืองหลังหนึ่ง

- In light of mounting concerns over political uncertainty, the nation seems to need a *goldilocks* prime minister candidate more than ever.